Prilozi, Sarajevo, XXII, 23 (1987) ; str. 47 — 54

Pregledni rad

UDK 908 (497.11 — Prijepolje) »13/16«

Hatidža Čar—Drnda

IZ PROŠLOSTI PRIJEPOLJA

Prijepolje se u izvorima prvi put spominje 1343. godine. Njegov nastanak povezuje se s izgradnjom manastira Mileševa i formiranjem njegova vlastelinstva[1]). U 14. stoljeću, to je trg skromnih razmjera koji je služio zadovoljenju potreba užeg područja[2]). U trećoj deceniji 15. stoljeća, Prijepolje je urbano naselje sa određenim poslovnim prostorom[3]). Dalji razvitak prijepoljskog trga omogućio je njegov smještaj na raskrsnici putova koji su spajali centralne i istočne dijelove Balkana s jadranskom obalom, naročito s Dubrovnikom. Karavanska trgovina koja se iz Dubrovnika odvijala preko Prijepolja znatno je uticala na dinamičnost razvoja ovog naselja i način života u njemu.

Kada su Turci 1439. godine osvojili teritorij srpske srednjovjekovne države, turska posada ušla je u Mileševac.[4]) Tada je, vjerovatno i Prijepolje bilo u privremenoj turskoj vlasti. Početkom 1463. godine, kada su Turci na rijeci Breznici porazili hercega Stefana, stradao je i prijepoljski kraj, a Prijepolje i Mileševac definitivno su ušli u sastav Osmanskog Carstva 1465. godine[5]).

[1]) S. Ćirković, Prijepolje u srednjem veku, *Simpozijum »Seoski dani Sretena Vukosavljevića«* (dalje *SSDSV*), III, Prijepolje, 1976, 211—223.

[2]) Đ. Petrović, Prilog prouačvanju Prijepolja u kasnom srednjem veku, *SSDSV*, VIII, Prijepolje, 1981, 168.

[3]) Isto, 169.

[4]) H. Šabanović, Bosanski pašaluk, 1982, 28.

[5]) M. Dinić, Zemlje Hercega sv. Save, *Glas* SAN LXXXII, Beograd, 1940, 274; S. Ćirković, Stjepan Vukčić Kosača i njegovo doba, Beograd, 1964, 262—263.

— Administrativna pripadnost

U administrativnom pogledu, Prijepolje je do 1470. godine pripadalo bosanskom sandžaku u okviru uže vojno-teritorijalne jedinice — hercegovačkog vilajeta. U pogledu uže teritorijalno-administrativne podjele pripadalo je nahiji Mileševa i bilo njen najvažniji trg. U sudskom pogledu, pripadalo je kadiluku Drina zajedno s nahijama Sokol, Kukanj, Duboštica, Bohorić, Poblatje i Kava[6]). Kada je 16. januara 1470. godine osnovan hercegovački sandžak i teritorij bivše Hercegovine podijeljen na tri vilajeta, Prijepolje je pripalo vilajetu Mileševa ili Prijepolja. Kasnije je formiran i prijepoljski kadiluk, kome su, prema podacima katastarskog popisa s početka 16. stoljeća, pripadale nahije Prijepolje, Milčeva, Pljevlje, Poblatje i Kukanj[7]).

— Urbani razvoj

Prisustvo osmanske vlasti u našim krajevima postepeno je djelovalo na sve dotadašnje oblike življenja, obilježavajući ih drugačijim civilizacijskim specifičnostima. Taj uticaj naročito je bio izražen u gradskim sredinama, gdje je bila skoncentrisana administrativna, vojna i kulturna snaga nove vlasti.

U novim historijskim okolnostima Prijepolje zadržava svoju raniju urbanu fizionomiju, privrednu diferenciranost i konfesionalnu strukturu stanovništva. Prema osmanskoj klasifikaciji naselja, imalo je status trga i pripadalo je hasu hercegovačkog sandžak-bega[8]). Prema podacima prvih katastarskih popisa koje je vršila osmanska administracija u cilju realizacije poreskih obaveza proizvođačkog stanovništva, ne navode se posebni stambeni dijelovi grada (mahale). I prema podacima popisa iz prve polovine 16. stoljeća, stiče se utisak da se ne osjeća jači uticaj nove vlasti na organizaciju života u njemu. Osmanska administracija nije imala interesa da tu stvara ekonomsko i političko uporište svoje vlasti, jer je u neposrednoj blizini Prijepolja Novi Pazar izrastao u takav centar. Tako se Prijepolje u granicama nove države razvijalo u okviru svojih privrednih mogućnosti i novih društveno-ekonomskih odnosa. Prirodni potencijali nisu mu dopuštali da izraste u veće privredno središte koje bi inicíralo dinamičniji urbani razvoj. I drugi savremeni izvori govore o Prijepolju kao o skromno razvijenom naselju. Žan Šeno, koji je s francuskim ambasadorom putovao kroz hercegovački sandžak 1547. godine, kaže da je Prijepolje jedno lijepo selo[9]). Putopisci kasnijeg perioda zahilježili su da je to veliko hrišćansko naselje. Filip Difren Kane prola-

[6]) Sumarni popis bosanskog sandžaka iz 1468/9. godine, Istanbul Belediye kütüphanesi, Cevdet Yazmalari, No 0—76, fotokopije u Arhivu Orijentalnog instituta u Sarajevu (dalje OIS), No 216, folia (f) 32b; H. Šabanović, Bosanski pašaluk, 138.

[7]) H. Šabanović, Bosanski pašaluk..., 165.

[8]) OIS, Tapu Defter (dalje TD) No 5, f. 64—66; A. Aličić, Poimenični popis sandžaka vilajeta Hercegovina, Sarajevo, 1985, 162—164.

[9]) R. Samardžić, Beograd i Srbija u spisima francuskih savremenika, XVI—XVII vek, Beograd, 1961, 112.

zio je kroz Prijepolje 1573. godine i o njemu ostavio zapis: »23 — tog stigosmo u Prijepolje, veliku hrišćansku varošicu, gde prolazi reka Lim. Malo izvan varošice videsmo ruševine jedne stare hrišćanske crkve, lep karavan saraj i trg pun svega«[10]). I Leskalopje 1574. godine, prošavši kroz naselje, bilježi da je to velika hrišćanska varoš[11]).

Prema podacima hercegovačkog deftera iz 1585. godine, Prijepolje je bazar (trg) sa devet hrišćanskih mahala.[12]) Te mahale su sljedeće:

1. *Mahala Radosava, sina Radmila,*
2. *Mahala Dobrinjak,*
3. *Mahala Radašina, sina Radosava,*
4. *Mahala popa Radivoja,*
5. *Mahala Milka, sina Radašina,*
6. *Mahala Božidara,*
7. *Mahala Ivana, sina Živka,*
8. *Mahala Radonje, sina Radašina,*
9. *Mahala Radiča.*

Jedan drugi katastarski popis hercegovačkog sandžaka, koji datira iz 16. stoljeća, govori o prerastanju Prijepolja u naselje islamsko-orijentalnog tipa[13]). U dosadašnjim istraživanjima uočeno je da zatečeni gradovi na putu svoje transformacije prelaze određene etape. U prvoj etapi razvitka zadržavaju raniju fizionomiju, konfesionalnu i socijalnu strukturu stanovništva, kao i proizvodnu organizaciju[14]). Ta faza u životu svakog grada različito je trajala i bila uslovljena određenim stepenom razvoja i strukturom ekonomike. Takva paradigma uočava se i u razvojnom putu Prijepolja. Primarnu ulogu u transformaciji Prijepolja u naselje islamsko-orijentalnog tipa, kao i u slučaju drugih gradova, odigrala je stara islamska institucija vakufa. Naime, materijalno situiranim ljudima islamska religija nalagala je da svoje bogatstvo troše i za sreću i blagostanje društvene zajednice. Takvom humanom aktivnošću neki hadži-Abdurahman dao je podići u Prijepolju prvu džamiju, u čijoj blizini je formirana i prva muslimanska mahala, nazvana po njegovom imenu. Poznati historijski izvori ne rasvjetljavaju njegov identitet, međutim, njegovo djelo ostavilo mu je trajnu uspomenu u Prijepolju. U urbanoj strukturi islamskog grada džamija je predstavljala osnovnu ćeliju. Pored primarne, idеološke funkcije, predstavljala je vaspitno-obrazovni centar i mjesto okupljanja na nivou naselja i okolnog područja. Za ovu džamiju Nurulah,

[10]) Isto, 128.
[11]) Isto, 135.
[12]) Ankara, TD No 484, fotokopije u Akademiji nauka Bosne i Hercegovine br. 44, f. 239 a.
[13]) Istanbul, Baš Bakanlik Aršivi (dalje BBA) No 654, OIS br. 99, f. 3a—6a.
[14]) N. Filipović, Pogled na osmanski feudalizam, *Godišnjak Istorijskog društva Bosne i Hercegovine*, god. IV, Sarajevo, 1952, 145—146.

sin Iskenderov, posadnik tvrđave Mileševa zavještao je jednu zemljišnu parcelu, svijeće i prostirku.[15]) Podizanjem džamije i formiranjem muslimanske mahale Prijepolje je steklo uslove da preraste u višu kategoriju naselja — u kasabu. Naime, da bi neko naselje dobilo status kasabe moralo je imati politički, društveni ili ekonomski značaj lokalnog ili šireg karaktera, pri čemu je moralo imati i određeni nivo ekonomskog i urbanog razvitka. Kasaba Prijepolje, kao i druge kasabe, sastojala se iz dva dijela. Jedan je predstavljao zanatlijsko-trgovački dio grada, koji je, u stvari, predstavljao kasabu. Nastanjivali su ga, uglavnom, muslimanski stanovnici. Drugi dio Prijepolja karakterišu agrarne površine i agrarno-stočarska proizvodnja. Naseljavalo ga je hrišćansko stanovništvo, grupisano u jednu zajednicu (džemat), pod neposrednim rukovodstvom svoga kneza Pene (ili Bene), sina Vukašinova.[16]) Mahala koju su nastanjivali nosila je njegovo ime. Obilježje tom dijelu naselja davalo je postojanje hrišćanskog sakralnog objekta — crkve svetog Juraja — gdje su hrišćanski stanovnici obavljali vjerske obrede i okupljali se zbog izvršenja raznih društvenih obaveza. U neposrednoj blizini nalazio se manastir Mileševa, sa svojim samostalnim gospodarstvom, gdje je 1377. godine Tvrtko krunisan za kralja Bosne i Srbije.[17]) Obadvije ove sakralne institucije odigrale su značajnu ulogu u održavanju kompaktnosti hrišćanske religije i hrišćanske civilizacije na ovom prostoru.

Iz izloženog teksta može se uočiti da tek pred kraj 16. stoljeća Prijepolje dobija fizionomiju islamsko-orijentalnog grada. Međutim, u njemu su prisutni i dominantni oblici ranijeg načina života, snažno obilježeni zatečenim civilizacijskim specifičnostima. Osmanska administracija koristila je postojeće privredne mogućnosti i njima pokretala dalji razvoj grada, a pošto je to bilo administrativno-sudsko središte, garantovalo je sigurnost široke i raznovrsne poslovnosti. To je bio uslov za dalji urbani razvoj ovog naselja. U 17. stoljeću, Prijepolje je izdiferencirano na dva poslovna i stambena prostora, funkcionalno povezana riječnom komunikacijom i mostovima. Gornja Vakuf - Kasaba nalazila se na rijeci Limu. Imala je jednu mahalu s pedesetak kuća, Ibrahim-pašinu džamiju, tekiju, dvije osnovne škole (mekteb) i 10 dućana.[18]) Svi ti objekti sagrađeni su od prihoda Ibrahim-pašina vakufa. Donje Prijepolje bilo je locirano na obali rijeke Mileševke, a ljepše i prostorno veće od Gornjeg. Imalo je deset mahala — četiri hrišćanske i šest muslimanskih, s oko 486 kuća s baštama i vinogradima.[19]) Tu se nalazio i dvor budimskog vezira Smail-paše, za koga

[15]) Istanbul, BBA No 654, OIS br. 99, f. 3a—6a.
[16]) Isto, f. 3b.
[17]) F. Dž. Spaho, Nekoliko turskih dokumenata o manastiru Mileševo, *Prilozi za orijentalnu filologiju* (dalje *POF*), sv. XXVIII/XXIX, 1978/9, Sarajevo, 1980, 363—374.
[18]) E. Čelebi, Putopis, Odlomci o jugoslovenskim zemljama, Prevod i komentar napisao H. Šabanović, Sarajevo, 1967, 389.
[19]) Isto.

se pretpostavlja da je rodom iz Prijepolja.[20]) U ovom dijelu Prijepolja sagrađeno je desetak džamija i jedna sahat — kula, tri medrese, četiri osnovne škole i četiri tekije, zatim tri hana u kojima su poslovni ljudi odsjedali sa svojom robom i karavanima.[21]) Tako je u 17. stoljeću Prijepolje naselje sa urbanom strukturom islamsko-orijentalnog grada, koja je koncepcijski drugačija od urbane strukture naših srednjovjekovnih gradova.

— Stanovništvo i njegova poslovna diferenciranost

U prvo vrijeme egzistencije osmanske vlasti na prostoru Prijepolja živjelo je hrišćansko stanovništvo. Podaci katastarskog popisa iz 1468/9. godine zabilježili su u njemu postojanje 140 domaćinstava i 24 neoženjena člana.[22]) Devet godina docnije, u Prijepolju je evidentirano 157 domaćinstava (dva su bila udovička) i 38 neoženjenih članova.[23]) Hasu hercegovačkog sandžak-bega, u čijem domenu se nalazilo, godišnje su, na ime svih dažbina, davali sumu od 29.512 akči.[24]) Najveću stavku u tom iznosu činila je tržna taksa s lađarinom u iznosu od 9.400 akči. Taj iznos ukazuje na dinamičnost razmjene tržišnih artikala u to vrijeme, kao i razvoja trgovinskog prometa preko Lima. Stanovnici Prijepolja bili su zaduženi za održavanje prometa preko Lima. Ukoliko su lađe koristili za saobraćajne potrebe, nisu plaćali nikakve takse. Međutim, ako su ih koristili za trgovinske potrebe, za svaki tovar plaćali su po dvije akče. Osim trgovinom, bavili su se i agrarnim djelatnostima. Njegovali su vinovu lozu u većim količinama, a za proizvodnju vina plaćali su porez u iznosu od 5.600 akči. Bila je značajna i proizvodnja žitarica: ječma, raži, prosa i, naročito, pšenice, za čiju su proizvodnju plaćali sumu od 2.040 akči. Evidentirano je i 6 mlinova, zajedničko vlasništvo svih stanovnika i jedan mlin u privatnom vlasništvu, a svi su radili tokom cijele godine. Mlinovi su predstavljali važne privredne objekte i stanovnicima su donosili materijalnu korist. Stanovnici Prijepolja posjedovali su i manji ili veći stočni fond kao dopunski prihod, ili, čak, kao glavno zanimanje. Na ime poreza za sitnu stoku plaćali su 345 akči, a za uzgoj svinja 80 akči.[25]) Evidentirane su i dvije stope za valjanje sukna koje se proizvodilo u okviru kućne radinosti, od domaćih sirovina. Dio stanovništva bavio se zanatstvom, koje je bazirano na domaćoj sirovinskoj osnovi. Prisutni su kožuhari koji su pravili odjevne predmete od koža domaćih i divljih životinja, zatim cipelari, krznari, a prisustvo stupa za valjanje sukna govori o izradi suknenih odjevnih predmeta od domaćih sirovina. Spominje se i jedan zlatar, čije su proizvode konzumirali bogatiji slojevi prijepoljskog stanovništva.

[20]) I s t o, pogledati bilješku 72,
[21]) I s t o, 389—391.
[22]) OIS, br. 216, f. 326.
[23]) OIS, TD No 5, f. 64—66.
[24]) Isto.
[25]) Isto.

Tu je prisutna i posebna socijalna kategorija—vlasi — koji su bili u povoljnijem položaju od drugog stanovništva. Njihove materijalne obaveze prema hercegovačkom sandžak-begu posebno su iskazivane, jer su zbog određenih službi u korist osmanske države bile reducirane. Zajedno s polimskim vlasima, prijepoljski vlasi plaćali su hercegovačkom sandžak-begu 4.500 akči.

Do kraja 15. stoljeća, u pogledu stanovništva ništa se bitno nije izmijenilo. Zadržana je ranija konfesionalna struktura, a i socijalna struktura domaćeg stanovništva bila je skoro identična.

U prvoj polovini 16. stoljeća, u Prijepolju dolazi do konfesionalnih promjena stanovništva. Sumarni popis hercegovačkog sandžaka iz 1519. godine evidentirao je 168 hrišćanskih domaćinstava, 10 muslimanskih i 2 neoženjena člana.[26]) Muslimansko stanovništvo nastaje dobrovoljnim prevjeravanjem domaćeg hrišćanskog stanovništva. Novu religiju i nove civilizacijske oblike života prihvatalo je podsticano ekonomskim i društvenim momentima.[27]) U navedeno vrijeme, u Prijepolju su osim domaćeg stanovništva, živjeli i pripadnici osmanske feudalne klase koji zbog svog klasnog statusa ovim propisima nisu obuhvatani. Tako je broj muslimanskog stanovništva morao biti znatno veći od navedenih cifara. Vremenom je taj broj porastao, tako da je u drugoj polovini 16. stoljeća Prijepolje promovirano u status kasabe. Tim činom muslimansko stanovništvo nastanjeno u njemu mijenjalo je pravni status. Bilo je oslobođeno osnovnog rajinskog poreza resm-i čifta i rajinskog statusa zbog njegove uloge u ekonomici osmanskog društvenog sistema. U bilješci se navodi da je Prijepolje na prometnici, a pošto u njega svraćaju mnogobrojni putnici, stanovnici se ne mogu baviti poljoprivredom, već, uglavnom, uslužnim djelatnostima i zanatstvom. Međutim, ukoliko su posjedovali neke zemljišne parcele koje su koristili kao dopunsko zanimanje, podmirivali su sve obaveze kao i drugi agrarni proizvođači.[28]) Muslimanska zajednica brojala je 34 domaćinstva i u socijalnom pogledu bila je izdiferencirana. Inače, najpovoljniji status imali su pripadnici feudalne klase koji su obavljali vojne i administrativne funkcije: kadija, vojvoda, zaimi i drugi, koji ovim brojem nisu obuhvaćeni, ni poimenično popisani kao stanovnici ove kasabe. Ugledne stanovnike Prijepolja činili su pripadnici vjerske inteligencije. To su bili Hasan, sin Mustafin, hatib i imam Abdurahmanove džamije, Ahmed, sin Hasanov i Hasan, sin Balijev, muezini džamije i Velija, sin Hasanov, upravitelj Abdurahmanovog vakufa. Pretežan dio stanovništva kasabe činili su zanatlije. Zabilježeno je postojanje četiri krojača, jednog pekara i jednog potkivača konja. S obzirom na promet putnika i ka-

[26]) Istanbul, BBA, TD, No 76, OIS, br. 95, f. 5b.
[27]) N. Filipović, Osvrt na pitanje islamizacije na Balkanu pod Turcima, *Godišnjak*, ANUBiH, knj. XIII, *Centar za barlkanološka ispitivanja*, knj. 11, Sarajevo, 1976, 385 — 416, Isti, Uticaj islama na bosansko-hercegovačko tlo, Radio—Sarajevo, *Treći program*, Sarajevo, 1975, 65—84.
[28]) Istanbul, BBA, TD, No 654, OIS, No 99, f. 3a.

ravana, raznih zanatlijskih profila moralo je biti znatno više, a, također, i s obzirom na potrebe njegova stanovništva.

Hrišćansko stanovništvo činilo je posebnu konfesionalnu zajednicu, nastanjenu u mahali kneza Pene (Bene), sina Vukašinova.[29]) Tu zajednicu sačinjavala su 63 domaćinstva. Svi su uživali baštine koje upućuju na njihovo primarno zanimanje. Osim toga, u zajedničkom vlasništvu uživali su mezru Toplanje, zajedno s muslimanskim stanovnicima kasabe, u čijem sastavu su bili pašnjak, livada i šuma, zatim mezru Krčevine s pašnjakom, šumom i livadom. Ovi stanovnici su imali status vlaškog stanovništva, pa su se, u odnosu na ratarsko stanovništvo, nalazili u znatno povoljnijem položaju. Njihove materijalne obaveze prema hercegovačkom sandžak-begu posebno su iskazivane.

Posebno je upisana zajednica od 11 hrišćana koji su bili zaduženi za čuvanje i održavanje mosta na rijeci Limu, koji je u blizini kasabe dao podići sultan Mehmed Fatih. Zbog obavljanja te službe bili su oslobođeni svih drugih poreza u korist države i feudalaca.[30]) Svi su uživali baštine. Na prostoru gdje su bili nastanjeni nalazilo se deset mlinova na rijekama Komaska i Limu. Svi su radili tokom cijele godine. Dva su mlina bila u posjedu kneza Pene (Bene), sina Vukašina, dva u posjedu vakufa Hasan-paše Boljanića, jedan u posjedu Radiča, sina Jurajova i drugih vojnuka, a drugih pet mlinova pripadalo je posjedu ostalih stanovnika Prijepolja.[31]) Tu se nalazio i ribnjak na rijeci Limu, koji su uživali svi stanovnici Prijepolja, a za korišćenje ribnjaka godišnje su plaćali 140 akči.[32])

Socijalnu sliku Prijepolja upotpunjavala je posebna kategorija povlaštenog hrišćanskog stanovništva. To su vojnuci koje su Turci pridobili ekonomskim povlasticama i uključili u svoju službu kao vojnu posadu sa različitim dužnostima.[33]) Četiri vojnučka domaćinstva uživala su baštine, a poreze su plaćali odsjekom, u iznosu od 220—260 akči, što je zavisilo od veličine baštinskog posjeda. Za njih se zna da su bili veoma jak socijalni elemenat. Participirali su u izgradnji Novog i zajedno s vlasima Novog dali iznos od 200.000 akči, dok su rudnik Srebrenica i kovnica novca trebali da daju 120.000 akči.[34])

---

[29]) Isto, f. 3b.
[30]) Isto, f. 4b.
[31]) Isto.
[32]) Isto.
[33]) Historija Naroda Jugoslavije, II dio, Zagreb, 1960, 78—83, B. Đurđev, O vojnucima s osvrtom na razvoj turskog feudalizma i na pitanje bosanskog agaluka, *Glasnik Zemaljskog muzeja*, Sarajevo, 1947, 75—138; D. Bojanić, Turski zakoni i zakonski propisi iz XV i XVI veka za smederevsku, kruševačku i vidinsku oblast, Beograd, 1974; Kanuni i kanun-name za Bosanski, Hercegovački, Zvornički, Kliški, Crnogorski i Skadarski sandžak, Sarajevo, 1957, 32, 33.
[34]) M. Vasić, Gradovi pod turskom vlašću, Istorija Crne Gore, knj. 3, tom I, Titograd, 1975, 514.

Hatidža Čar—Drnda: Iz prošlosti Prijepolja
Prilozi, Sarajevo, XXII, 23 (1987) ; str. 47—54

Godine 1585, u Prijepolju je evidentirano 69 hrišćanskih domaćinstava. Bili su nastanjeni u devet, ranije navedenih mahala. Hercegovačkom namjesniku davali su na ime raznih, kanunom i šerijatom predviđenih obaveza iznos od 6.343 akče. Plaćali su ispendžu u iznosu od 1.600 akči, a na ime tržne takse i drugih sitnih taksi 1.393 akče.[35]) Osim toga plaćali su desetinu od proizvodnje žitarica, porez na vino, sitnu stoku i druga sitna davanja. Podaci ovog popisa evidentirali su samo prijepoljsko hrišćansko stanovništvo koje je plaćalo desetinu, dok drugo hrišćansko i muslimansko stanovništvo nije popisano, tako da se realnija slika njegova brojnog stanja na osnovu njega ne može steći.

Hatidža Čar — Drnda

FRAGMENTS DEALING WITH PRIJEPOLJE IN THE PAST

Summary

On the basis of the presented data, it can be said that Prijepolje with its surroundings were definitely included into the Ottoman Empire in 1465. Under the new historical circumstances, Prijepolje for a relatively long period retained its earlier urban physiognomy, its earlier structure of production as well as its confessional and social structure. By the end of the 16th century, Prijepolje gradually changed into an Islamic-Orientnl provinciel town, owing primarily to a cartain Hadži-Abdulrahman, who probably a native, or a local functionary who built the first mosque at Prijepolje, which served as a nucleus of the first Moslem mahal, i.e. quarter, named after him. It was then that the settlement got the status of a provincial town, which made it possible for its Moslem population to change its legal status, being exempt from the principal tax paid by raya, the so-called resm-i chift. Regardless of the confessional committment, the total popultion of Prijepolje as socilly and legally differentiated depending not only of the position it occupied on the Ottoman social ladder, but also of the role it played in the economic structure.

[35]) Ankara, TD No 484, fotokopija kod ANU BiH br. 44, f. 239.